

ECONOMIE IS MOEILIJKER DAN VOETBAL

In een aantal artikelen (29/8, 30/8 en 4/9) heeft deze rubriek aandacht besteed aan ons onderzoek waarin wij tot de conclusie kwamen dat de economische berichtgeving in de Nederlandse landelijke dagbladen beneden de maat is. In een interessante bijdrage (4/9) stelt KPMG-consultant Michiel Langman dat dit geen reden tot zorg is. Langman poogt onze resultaten te bagatelliseren door te suggereren dat wij twee essentiële dingen over het hoofd zouden hebben gezien: het verschil tussen een krant en een vakblad en het verschil tussen journalistiek en wetenschap. Wij zouden een krantenartikel beoordeeld hebben als een wetenschappelijk stuk in een vakblad. Dit is echter niet het geval, vandaar dat een reactie op zijn plaats is.

Allereerst merken we echter op dat Langman het in principe met ons eens is. Hij schrijft “Als een krant schrijft over iets waar ik verstand van heb, dan vind ik ook dat het niet deugt. De journalist vertelt maar de helft van het verhaal, en zelfs dat doet hij niet goed.” Zoals gezegd vindt Langman dat echter niet erg. Hij vervolgt met “Maar als het gaat over een onderwerp waar ik geen verstand van heb, dan ben ik meestal wel te spreken over de kwaliteit van de berichtgeving. En dan sta ik een beetje raar te kijken als deskundigen zich druk maken over de in mijn ogen irrelevante details die een journalist niet goed zou hebben opgepikt.”

Wat zijn dan die “details” die door de economische journalisten niet goed worden opgepikt? In ons onderzoek gingen wij uit van drie primaire functies van de krant: zij informeert over het nieuws, zij interpreteert dat nieuws en plaatst het in het relevante kader zodat de lezer in staat is zich een mening te vormen, en zij amuseert. We beperkten ons in ons onderzoek tot de eerste twee functies, wat amuseert is immers een kwestie van smaak en over smaak valt niet te twisten. De eerste functie geeft aanleiding tot een drietal evaluatiecriteria: actualiteit, juistheid en volledigheid. De criteria voor de tweede functie zijn consistentie en analyserend vermogen; het in staat zijn het nieuws te duiden.

Met betrekking tot “actualiteit” stelden wij geringe systematische verschillen tussen de landelijke algemene dagbladen vast. Alleen het Financieel Dagblad hobbelde vaak achteraan, o.a. omdat deze krant niet op maandag verschijnt. Vanwege de geringe verschillen besteedden wij verder niet veel aandacht aan dit criterium.

Met betrekking tot de juistheid en volledigheid in de presentatie van het feitenmateriaal laten alle kranten ernstige steken vallen. Zoals Langman reeds stelt, de feiten worden maar half gegeven en dan ook nog fout. Is dat erg? Vergelijk het met een krant die op maandag in het sportkatern een uitgebreide analyse geeft van Nederland-België zonder daarbij de uitslag te vermelden, maar wel opmerkt dat Wim Jonk de rode kaart kreeg. Volgens ons kan zoiets niet door de beugel. In een wetenschappelijk vakblad, noch in een krantenartikel geschreven door een journalist.

Als een krant reeds op dit elementaire niveau tekort schiet, kan men op het gebied van de interpretatie en analyse weinig verwachten en inderdaad hebben de meeste kranten hier weinig te bieden. Is dat erg? Volgens ons wel. Geïsoleerde economische gebeurtenissen hebben immers weinig belang, ze krijgen pas betekenis als ze in samenhang worden gezien. Ons inziens is het de taak van de krant deze samenhangen te laten zien zodat de lezer een beter begrip krijgt van de wereld om hem heen. Ook hier is een vergelijking met voetballen instructief. Geen enkele krant beperkt zich tot het geven van de uitslagen, de standenlijst wordt van week tot

week bijgewerkt. Op economisch gebied worden alleen de wedstrijden verslagen, de consequenties voor wie kampioen wordt of wie degradeert worden niet gegeven. Aldus wordt het voor de lezer moeilijk het bos tussen de bomen te zien.

Voorbeelden? We geven een tweetal. Deze krant had een mooie primeur op 3/5 toen Vermeend de plannen voor een nieuw belastingstelsel bekend maakte. Een heikel onderwerp dat vervolgens volledig buiten beschouwing bleef is de hypotheekrente-aftrek. Nederland is een van de weinige Europese landen met onbeperkte aftrek, zal deze in eengemaakt Europa behouden kunnen blijven? We hebben ons mededingingsbeleid en ons geld al opgegeven, hoe weinig speelruimte hebben we op belastinggebied? Tweede voorbeeld. Philips verplaatst productiecapaciteit naar lage lonen landen. Natuurlijke vragen zijn dan: Hoeveel procent van de kostprijs maken de loonkosten uit? Hoeveel banen (en welke) zijn in Nederland door “globalisering” bedreigd? Dit zijn geen vragen die alleen voor de experts interessant zijn, ze raken direkt het belang van de man of vrouw in de straat.

We zijn het met Langman eens dat een journalist die alle details brengt zijn werk niet goed doet, zijn boodschap gaat verloren in saaiheid. Echter, onze kritiek betreft juist het omgekeerde: de economisch journalist is te weinig in staat de grote lijn te laten zien en het is deze grote lijn waar de gewone lezer behoefte aan heeft.

Waar de gemiddelde lezer vermoedelijk weinig behoefte aan heeft is aan opiniestukken die op onjuiste of ontbrekende analyse gebaseerd zijn. In ons onderzoek kwamen we echter regelmatig dergelijke stukken tegen, met name in de Volkskrant en in de Telegraaf. Wat minder ideologie en wat meer analyse zou naar onze mening de kwaliteit verhogen.

In tegenstelling tot Langman maken wij ons wel zorgen over tekortschietende economische journalistiek. Economie en voetballen zijn twee dingen waar iedere Nederlander verstand van meent te hebben. Beide zijn belangrijk en kranten besteden er dan ook veel aandacht aan. Aan economie nog meer dan aan voetbal, gemiddeld is ongeveer een kwart van de krant met economische onderwerpen gevuld. Een verschil tussen voetbal en economie is echter dat het laatste spel iets ingewikkelder in elkaar steekt, er zijn minder echte deskundigen en het is voor een leek moeilijker te beoordelen of datgene wat een journalist schrijft daadwerkelijk hout snijdt, het is moeilijker het kaf van het koren te scheiden. De gemiddelde lezer is wel in staat de kwaliteit van een voetbalverslag te beoordelen, maar niet van een artikel over een economisch onderwerp. Volgens de economische theorie zal daarom de kwaliteit van economische verslaggeving lager zijn dan de kwaliteit van de sportjournalistiek. Ons onderzoek heeft dit bevestigd. De lezer zij op zijn hoede.

Eric van Damme

Henri de Groot

Gilbert van Hagen

Jean-Jacques Herings

Theo Leers

Richard Nahuis

CentER for Economic Research,
Katholieke Universiteit Brabant.